

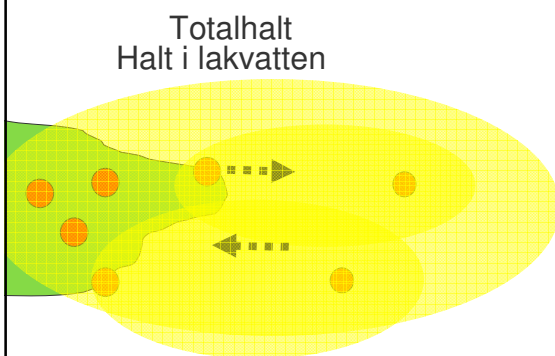
Lakteter för undersökning av föroreningars spridningsegenskaper

Anja Enell, SGI

Vad är ett lakttest?

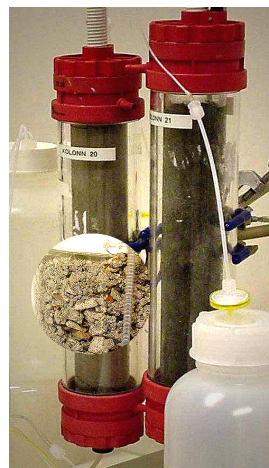

- Lakning med vatten eller svag saltlösning
- pH bestäms av det lakade materialet
- Ofta antagande om jämvikt

När används lakteter?

- **Förorenad jord som ska deponeras**
  - Laktet som standardmetod (oorganiska ämnen)
- **Förorenad jord – riskbedömning**
  - Lakteter under utveckling för både oorganiska och organiska ämnen
  - 4 Tekniska specifikationer (ISO) fastställdes 2007 (ISO/TS 21268)

Förorenings spridning – tillämpning och utvärdering av metoder

Rapport 5834, 5862 & 5863

Mark Elert, Kemakta Konsult
Karin Eliasson, IVL
Johan Strandberg, IVL
Sara Nilsson, IVL
Ebba Wadstein, SGI
Anja Enell, SGI
Dan Berggren Kleja, SLU
Jon Petter Gustafsson, KTH

Laktet för organiska föroreningar

Varia 595
Anja Enell, SGI
Kristian Hemström, SGI
Ylva Persson, UmU
m fl.

Syftet med studien...

- Utvärdera och jämföra olika lakmetoder
- Vilken repeterbarhet har metoderna?
- Hur skiljer sig utlakningen då lakvätskan består av H₂O jämfört med CaCl₂?
- Hur stor är skillnaden (halt i lakvattnet) då olika lakmetoder utförs på samma jordmaterial?

Syftet med studien...

- Kan perkolationstest med återcirkulation vara användbar för att testa lakbarhet av organiska föroreningar?
- Passar ett laktest för alla organiska ämnen?
- Är resultaten jämförbara med fältmätningar?

Skakförsök (Tvåstegsläkning L/S=2 och 10)

STEG 1

L/S=2
200g jord
400 g lakvätska

Skakas 6 tim

L/S = Liquid/Solid

Lösning
dekanteras
och filtreras

Prov för
analys

Utlakad mängd vid L/S=2 (mg/kg)
beräknas från halt i lakvätska

STEG 2

1600 g ny
lakvätska
hälls på till
totalt L/S=10

Skakas 18 tim

Lösning
dekanteras
och filtreras

Prov för
analys

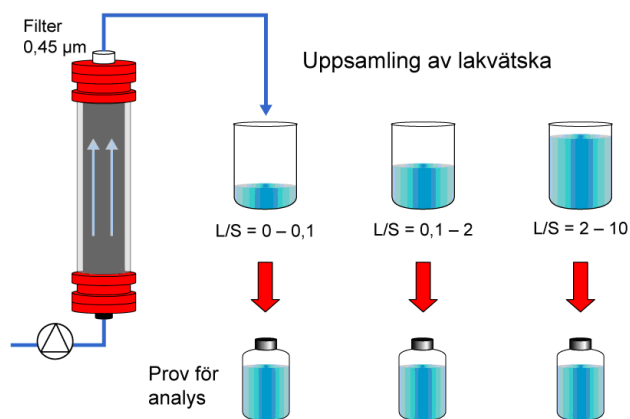

Utlakad mängd vid L/S=10 (mg/kg)
beräknas från halt i
lakvätska samt redan
utlakad mängd vid L/S=2

© Kemakta Konsult AB

Perkolationsförsök

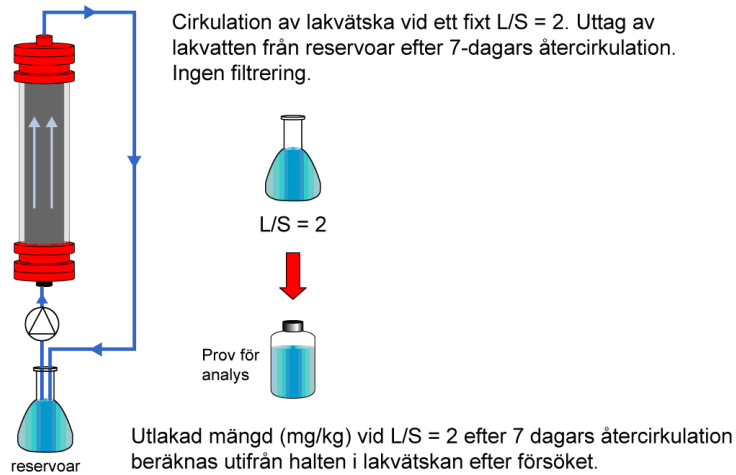
Uttag vid L/S= 0,1, 2 och 10

Utlakad mängd vid ackumulerat L/S av 0,1, 2 respektive 10
beräknas utifrån halter i lakvätska vid de olika uttagen.

© Kemakta Konsult AB

Perkolationsförsök med återcirkulation

© Kemakta Konsult AB

Vilken repeterbarhet har metoderna?

Tillräckligt god för samtliga lakmetoder!

- Oorganiska ämnen
- Skaktest: <10 % för flertalet ämnen
- Perkolationsstest: sämre vid låga L/S (0,1L/kg) jmf med vid högre L/S (<10-20%).
- Perkolation med återcirk.: acceptabel för flertalet ämnen (men Fe och As >100%)
- PAH
- Skaktest: 0-50 %
- Perkolation med återcirk.: 0-48 %

Obs! uppskattningen utförd på begränsat underlag!

Hur skiljer sig utlakningen då lakvätskan består av CaCl_2 jämfört med H_2O ?

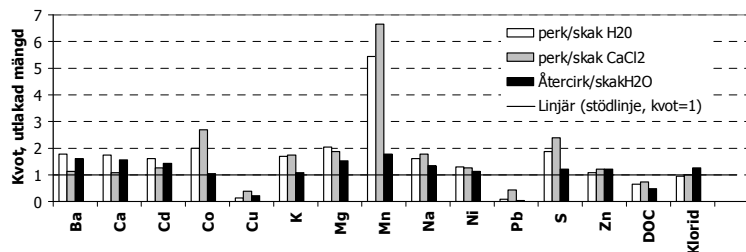
Lakning med kalciumklorid gav ca 2-3 ggr högre halter för många metaller (Ba, Cd, K, Mg, Ni, Zn, Co, Mn), men lägre för t ex. Cu och Pb.

- Trolig orsak:
  1. Ca^{2+} -jonerna konkurrerar med övriga katjoner om jordpartiklarnas ytor
  2. Cl-jonerna bildar komplex med metalljonerna och ökar därmed deras löslighet

Hur stor skillnad mellan olika metoder?

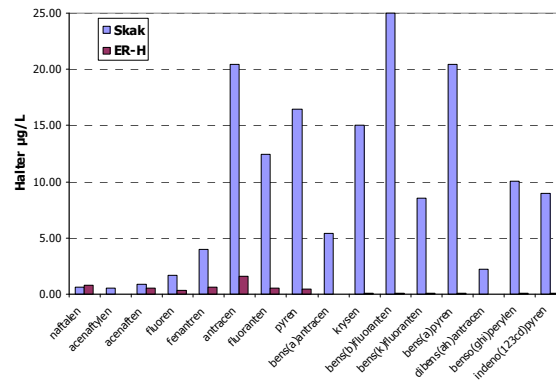
- Högre utlakning med perkolationstest (med eller utan återcirkulation) jmf med skaktest
- –men inte för Cu och Pb

Jämförelse testresultat Tö 2: 0-30, L/S 2

Hur stor skillnad mellan olika metoder?

- Upp till 190 ggr högre halt av PAH med skaktest jmf med perkolationstest med återcirkulation!

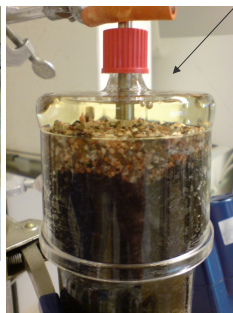

Skaktest eller perkolationstest med återcirkulation för organiska ämnen?

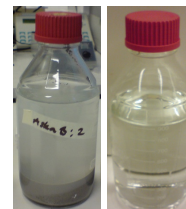
Problem med partiklar i lakvattnet vid skaktest!

Lakvatten från skaktest

Lakvatten i ett perkolationstest med återcirkulation

från skaktest från kolonntest

SLUTSATSER (oorganiska ämnen)

- Rimligt god repeterbarhet!
- Lakning med kalciumklorid gav högre halter för många metaller, men lägre för t ex. Cu och Pb.
- Liten skillnaden mellan laktester för oorganiska ämnen.
- Relativt god överensstämmelse mellan lakvatten och markvatten (med undantag för redoxkänsliga ämnen)!

SLUTSATSER (organiska ämnen)

- Acceptabel repeterbarhet för ämnen med måttlig hydrofobicitet (t ex. CP och 16PAH, men inte dioxiner).
- Skaktester riskerar att kraftigt överskatta lakbarheten av "stora", hydrofoba organiska föreningar
  - men kan fungera väl för mindre hydrofoba (t ex. naftalen).
- Perkolationstest med återcirkulation ger en bättre uppskattning av lakbarheten av hydrofoba organiska föroreningar jämfört med skaktest!
- Behövs dock göras en kvantitativ jämförelse med lakningen i fält!

SAMMANFATTNINGSVIS:

- Standardiserade lakteter ger viktig och användbar information för riskbedömningar!
- Men resultaten från testerna för enskilda ämnen bör tolkas kemiskt och även kompletteras med fältmätningar!